

A Levinasian Reading of the Purim Redemption

Whoever Reports a Saying in the Name of its Originator Brings Redemption to the World

R. Mois Navon

Parshat Zachor 5779 - Sefaradi Rimon 2019

Many years ago I was working on installing the Star Wars IRSP system that I designed in Eglin AFB, the largest air force base in north America (Ft. Walton Beach FL). We moved there for 3 months along with all the engineers involved in the project. We basically lived together, morning, noon, and night for 3 months. So people get pretty close – and they get in to your “kishkes”. One day, one of the guys said to me, “you must think you’re pretty perfect.” I said, “What? Where did that come from?!” Well, he said, seeing that you’re religious and all. So I said, actually it’s just the opposite: I know I am not perfect and that is why I became religious. I believe that Judaism gives us a system to work on ourselves to become better ethical beings. Indeed, I believe the goal of Judaism is an ethical world.

Now, seeing that we are in these “yemei Purim” – I believe we can see this idea about Judaism’s vision for an ethical world in a famous Talmudic aphorism...

The Gemara (Megilla 15a) teaches: “R. Eleazar said in the name of R. Hanina: Whoever reports a saying in the name of its originator brings redemption (geula) to the world, as it says, ‘And Esther told the king in the name of Mordechai’.”

תלמוד בבלי מסכת מגילה דף טו עמוד א

ואמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא: כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם, שנאמר: ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי.

אסתר פרק ב

(כא) בַּיָּמִים הָהֵם וּמַרְדֵּכִי יָשָׁב בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ קֶצֶף בְּגָתָן וְתָרַשׁ שְׁנֵי סְרִיסֵי הַמֶּלֶךְ מִשְׁמָרֵי הַסֹּף וַיִּבְקְשׁוּ לְשַׁלַּח יָד בַּמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרוּשׁ: (כב) וַיִּזְעַד הַדָּבָר לְמַרְדֵּכִי וַיִּגֵּד לְאַסְתֵּר הַמַּלְכָּה וְתֹאמַר אֶסְתֵּר לְמֶלֶךְ בְּשֵׁם מַרְדֵּכִי

Now this is a very well-known Gemara, but not a very well-understood Gemara. We are all familiar with this teaching as well as the story upon which it is based. For, did this bring about the redemption of the Jews?!

To remind you, the information was written in the chronicles of the court and later in the story, when things are looking dire for the Jews, the chronicles are read, and the king recalls his debt of gratitude to Mordechai. He repays him by having Haman parade Mordechai through the city on the king’s horse.

אסתר פרק ו

(א) בַּלַּיְלָה הַהוּא נִדְדָה שְׁנַת הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר לְהִבִּיא אֶת סֵפֶר הַזְּכָרֹנוֹת דְּבָרֵי הַיָּמִים וַיְהִיו נִקְרָאִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ: (ב) וַיִּמְצָא כְּתוּב אֲשֶׁר הִגִּיד מַרְדֵּכִי עַל בְּגָתָנָא וְתָרַשׁ שְׁנֵי סְרִיסֵי הַמֶּלֶךְ מִשְׁמָרֵי הַסֹּף אֲשֶׁר בְּקִשְׁוּ לְשַׁלַּח יָד בַּמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרוּשׁ: (ג) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מַה נַּעֲשֶׂה יָקָר וַיִּגְדֹּלָה לְמַרְדֵּכִי עַל זֶה וַיֹּאמְרוּ נַעֲרֵי הַמֶּלֶךְ מִשְׁרַתָּיו לֹא נַעֲשֶׂה עִמּוֹ דָּבָר: (ד) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מִי בְּחָצֵר וְהֵמֶן בָּא לְחָצֵר בֵּית הַמֶּלֶךְ הַחִיצוֹנָה לֵאמֹר לְמֶלֶךְ לְתַלּוֹת אֶת מַרְדֵּכִי עַל הָעֵץ אֲשֶׁר הָכִין לוֹ: (ה) וַיֹּאמְרוּ נַעֲרֵי הַמֶּלֶךְ אֵלָיו הֲנֵחָה הֵמֶן עִמָּד בְּחָצֵר וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ יָבוֹא: (ו) וַיָּבֹא הֵמֶן וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ מַה לַּעֲשׂוֹת בְּאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ וַיֹּאמֶר הֵמֶן בְּלָבוֹ לְמִי חָפֵץ הַמֶּלֶךְ לַעֲשׂוֹת יָקָר יוֹתֵר מִמֶּנִּי: (ז) וַיֹּאמֶר הֵמֶן אֵל הַמֶּלֶךְ אִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ: (ח) וַיָּבִיאוּ לְבוּשׁ מַלְכוּת אֲשֶׁר לְבַשׁ בּוֹ הַמֶּלֶךְ וְסוּס אֲשֶׁר רָכַב עָלָיו הַמֶּלֶךְ

וְאֶשֶׁר נָתַן כְּתָר מַלְכוּת בְּרֵאשׁוֹ: (ט) וְנָתַן הַלְבוּשׁ וְהַסּוּס עַל יַד אִישׁ מִשְׁרֵי הַמֶּלֶךְ הַפְּרָתִמִּים וְהַלְבִּישׁוּ אֶת הָאִישׁ אֶשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ וְהִרְכִּיבֵהוּ עַל הַסּוּס בְּרוּחֹב הָעִיר וְקָרְאוּ לְפָנָיו כְּכֹה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֶשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ: (י) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְהֶמֶן מֵהָר קַח אֶת הַלְבוּשׁ וְאֶת הַסּוּס כְּאֶשֶׁר דִּבַּרְתָּ וַעֲשֵׂה כֵן לְמֹרְדֵכַי הַיְהוּדִי הַיּוֹשֵׁב בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ אֵל תִּפְּל דָּבָר מִכָּל אֶשֶׁר דִּבַּרְתָּ: (יא) וַיִּקַּח הֶמֶן אֶת הַלְבוּשׁ וְאֶת הַסּוּס וַיִּלְבֹּשׁ אֶת מֹרְדֵכַי וַיְרַכִּיבֵהוּ בְרוּחֹב הָעִיר וַיִּקְרָא לְפָנָיו כְּכֹה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֶשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ:

But did this bring about the redemption of the Jews? It appears that at most it brought about a salvation of Mordechai himself – seeing that it saved him from being hung by Haman. But even this “redemption” was limited, as the chapter concludes that Mordechai went right back to where he was before the incident – sitting in the gate of the king:

(יב) וַיֹּשֶׁב מְרֹדֵכַי אֶל שַׁעַר הַמֶּלֶךְ וְהֶמֶן נִדְחָף אֶל בֵּיתוֹ וְחָפוּי רֹאשׁ:

In a literary sense it could be seen as kind of foreshadowing, a “sign,” that things were turning around in the plot. In this vein, the Torah Temimiah (Esther 2, n.44) explains that it expresses the idea that things will turn around in the future in an “honorable and unexpected way.” He notes that the term “geula” should not be taken literally, which was only what resulted in the story of the megillah, but in general, one cannot expect geula but just some positive outcome.

תורה תמימה הערות אסתר פרק ב הערה מד

דמסיבה זו נסתבבה מפלת המן וגדולת מרדכי, שמצא המלך כתוב זה בספר. והרי"ף הקשה מני"ל כלל זה בכל דבר ודילמא הוא רק בענין כזה מהצלת מלך. אבל י"ל דהכונה פשוטה, שמכל דבר הנאמר בשם אומרו אפשר כי במשך הזמן יסתבב איזה דבר נכבד אשר אין לשער ולראות מראש. ותפס בעל המאמר את הלשון "גאולה" ע"ש המאורע כאן:

Regarding the actual chain of events in the Megillah, Rav Soloveitchik (Days of Deliverance, pp. 85-87) explains how the final redeeming moment of the Jews, when Esther succeeded in turning Achashverosh on Haman, was made possible through Mordechai's having been recorded as saving the king.¹

While this may solve our quandary regarding the Esther story, we are still left wondering how the notion of “saying something in the name of its originator brings redemption (geula) to the world.” This is the question of the Hozeh MiLublin² who asks how it could be that every page of Gemara has people saying ideas in the name of their originator and yet we have still not been redeemed!

דף על הדף מגילה דף טו עמוד א

בספר אור לשמים (פרי בחוקותי) כותב: שמעתי מרבינו הקדוש מהרר"י זל"ה מלובלין (הוא החוזה מלובלין על הגמ' "כל האומר וכו'") והתמיה נשגבה כי בגמרא מצינו ממש בכל דף שאומר התנא דבר בשם חברו או בשם רבו, ומדוע עוד לא נושענו מהגלות.

¹ He explains that Achashverosh was a king paranoid of losing power. To this end he installed Haman to be his power keeper. Consequently, Esther knew that she would not have an easy time turning Achashverosh on Haman. She waited for a miracle – which came in the form of the reading of the chronicles that fateful night. This reading showed that Haman – who, as the king's viceroy, should have long ago rewarded Mordechai for revealing the assassination plot – may not have the king's interests at heart after all. Furthermore, when Haman recommended having the “man whom the king delighteth to honor” wear the royal crown and clothes and ride the royal horse, Achashverosh began to put two and two together and realize that Haman wanted his throne. With all this as background, when Achashverosh found Haman fallen unto the lap of Esther – this was all he needed to hang Haman.

² Rabbi Yaakov Yitzchak HaLevi Horowitz (c. 1745 - 1815), Poland.

The Hoze MiLublin offers that the “geula” being referred to is not that of national redemption but only that of personal redemption:

... ותירץ כי הבאת הגאולה, היא גאולה פרטית לאיש ישראל ממצוקותיו כאשר אמרנו ותקם בעוד לילה שבהגלות יושעו ישראל ויתקיימו בהרחבה, וע"ז אנו מתפללים, וזה בכלל גאולה, עכ"ל.

חברותא - הערות מגילה דף טו עמוד א הערה (643)

מקשין, הרי מצינו בגמרא פעמים הרבה שאמרו דבר בשם אומרו, ועדיין לא באה גאולה לעולם!! וכתב בספר אור לשמים [פרשת בחקתי] בשם הרה"ק מלובלין, דהך דאיתא הכא דמביא גאולה לעולם - היינו גאולה פרטית, ולא גאולת כלל ישראל.

These answers notwithstanding, I believe that the Gemara was trying to teach us something very deep about the ultimate redemption.

I would like to suggest that this notion – bringing redemption by citing the source of an idea – is actually the notion of the ethical relation. It is about acknowledging the other. It is about realizing one's place in humanity and leaving the place of the other intact – perhaps a kind of maintaining of “totalities” – to put it in Levinasian terms. It is through the ethical relation that we perfect society, and it is thus that we bring redemption.

There is support for this idea in the commentary of the Imrei Emet³ who explains that the greatness of Esther's act was in that she could have justified saying the information over in her own name. The Imrei Emet brings the Gem. (San.89b) that teaches that when prophecy comes to the world *all* the prophets receive it but only *one* is selected to reveal it. Mordechai actually found out about the plot to kill Achashverosh through prophecy as it says, “And the thing became known to Mordechai” (ויודע הדבר למרדכי)

Now, since Esther was a prophetess, she too received the information. Mordechai was simply unaware that she had become a prophetess and so he told her. Thus, she could have used the information to promote herself but chose to say it in the name of Mordechai to do him the favor.

דף על הדף מגילה דף טו עמוד א

ביערות דבש ... כתב "האמרי אמת" במכתבו הידוע אל בנו ה"בית ישראל" זצ"ל, שכאשר יורדת משמים נבואה לאחד הנביאים, כל הנביאים שבאותו דור יודעים מנבואה זו, אלא שההוראה לומר את הנבואה נמסרה דווקא לאותו נביא. אם כן מרדכי לא חידש לאסתר שום דבר בכך, היא ידעה מכך גם ללא אמירתו של מרדכי. למרות זאת, אמרה זאת אסתר למלך בשם מרדכי, כדי שלמרדכי יוכל להיות איזו טובה מכך, זו עין טובה אמיתית שעל כך אמרו חז"ל "מביא גאולה לעולם". עין טובה זו של אמירת דבר בשם אומרו, גם כשהאומר ידע מכך ללא ששמע זאת מהשני, היא אכן אחד מארבעים ושמונה דברים שהתורה נקנית בהם.

Here is the Imrei Emet in full:

דף על הדף מגילה דף טו עמוד א

כ"ק אדמו"ר בעל האמרי אמת מגור זצ"ל כותב במכתבי תורה (סי' יט): הנני לכתוב מה שעלה ברעיוני פה מענינא דיומא, תמן תנינן האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם שנא' ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי, ולכאורה מה השבח העצום הזה להביא גאולה אם אינו מתלבש בטליתו של חברו, וגם להיות התורה נקנית ע"י זה, כי הוא האחרון והגומר במ"ח דברים שהתורה נקנית בהם (אבות פ"ו ע"א).

ולכן אפשר ע"פ המבואר בגמ' (סנהדרין פט ב) כי הנגלה לנביא ברוה"ק נודע גם לנביאים אחרים, וכמ"ש לכם כבר כי ששמעתי (איני זוכר שם אמרו) לפרש בזה דברי המדרש שאמר לו יהושע למשה כשהיה הדבר נגלה לך הייתי יודע וכו',

³ Avraham Mordechai Alter (1886-1948), Poland/Jerusalem.

דהיינו בניחותא, שהלא גם אני ידעתי, וע"כ עתה משתנה עליך סדר בראשית, ולכן כאן כשאמר ר"מ אסתר ברוח הקודש נאמרה שנא' "וידוע הדבר למרדכי", כן נודע מיד לאסתר שנחשבת ממ"ח נביאות ע"ש דף י"ד ע"ב. ומרדכי הגיד לה, כי לא ידע עוד שהיא נביאה, ע"כ היתה יכולה לומר בשם עצמה למלך, ועכ"ז נהגה טובת עין במרדכי, וזה הטובת עין הביא גאולה לעולם, שע"ז וימצא כתוב וכו', וזה השבח הגדול. וכן בקנין התורה שאיתא שת"ח צריך שלא יהי' לו עין רעה במשנתו של חבירו, ולכן מי שנוהג טובת עין במה שיודע מעצמו, ומי"מ יש לו ענין טובה שיהי' נקרא ע"ש חבירו, לזה נקנה התורה, ומשה שר התורה נוהג טובת עין ומסרה לישראל בנדריים דף לח.

Esther's act of saying the information in the name of its source, says the Imrei Emet, expresses the character trait of "true Ayin Tova" – and it is this trait that "brings redemption to the world."

Ayin Tova has a number of interpretations; here, however, it appears to follow the meaning of generosity (nedivut) – of having a willingness, even a desire, to benefit the other, even at the cost of oneself.

מגן אבות לרשב"ץ על אבות פרק ב משנה ט
... עין טובה היא הנדיבות ...

פירוש רבינו יונה על אבות פרק ב משנה ט

וזהו שאמר ר' אליעזר עין טובה - ר"ל מדת הנדיבות שהיא מדה נאה ומשובחת ואחר היות בתכלית הנדיבות על כל פנים ישיג אל המעלות האחרות כי מחמת רוחב לבו ועינו היפה באה אליו המדה הזאת. ואדם כזה ראוי לכל מדה טובה וזהו שכתוב [משלי י"ד כ"א] ומחונן עניים אשריו ר"ל שהעניים הם מוצאין חן בעיניו ונותן להם בעין יפה מלשון [תהלים ק"ב ט"ו] ואת עפרה יחננו שעפר ארץ ישראל ימצא חן בעיניהם :

So it was not Esther's saying of the information in the name of Mordechai that brought the redemption – per se – but what saying the information in Mordechai's name expresses about their relationship: a wholly ethical relationship. A relationship where she recognizes the infinite value of the other.⁴

This idea is true even if we don't follow the Imrei Emet's explanation that Mordechai and Esther received the information about the assassination plot via prophecy. Indeed, Rashi (Es. 2:22) holds that Mordechai overheard the plot.

רש"י אסתר פרק ב פסוק כב

(כב) וידוע הדבר למרדכי - שהיו מספרים דבריהם לפניו בלשון טרסי ואין יודעים שהיה מרדכי מכיר בשבעים לשונות שהיה מיושבי לשכת הגזית :

Following this approach, the Alshich (Es. 2:22) explains that Mordechai wanted Esther to tell the king in her own name, that she thus promote herself. As a result of his kindness, Esther wanted to return the kindness, and thus told it in his name. The Alshich explains that this concern for one's fellow is precisely what God expects of us – and indeed, it is only when we seek the welfare of our neighbor that God seeks our welfare. And rightly so, he notes, for the whole Torah is about "Love Your Neighbor As Yourself."

⁴ Without discussing the story of Esther, Levinas (Difficult Freedom, p. 87) explains the Talmudic dictum – to say an idea in the originator's name – as expressing the messianic ideal wherein the individual is acknowledged of infinite worth.

אלשיך על אסתר פרק ב פסוק כב

(כב) ויודע הדבר למרדכי וכו' ויבקש הדבר וכו'. הורה לנו מוסר נאה ונחמד, בל יאמר אדם כל אחד ידרוש אחר שלום וטוב עצמו, וה' ידרוש שלום הכל. כי הוא בהפך, שכל עוד שהאדם שם פניו להטיב אל עצמו ולא את רעהו, וגם רעהו כיוצא בו, אז אין הקדוש ברוך הוא מטיב את אחד מהם. כי אדרבה המתפלל על חברו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחלה כמה דאת אמר וישב ה' את שבות איוב בהתפללו בעד רעהו (בבא קמא צב א). ואיה איפה מצות **ואהבת לרעך כמוך** הכוללת כל התורה כולה. אמר כי מרדכי ואסתר יחד שניהם החזיקו בטוב מדה זו, שכל אחד היה מסתכל להטיב לחברו וה' הטיב לשניהם. וזהו ויודע הדבר למרדכי, ואם היה זולתו היה מגיד למלך שיטיב לו, ולא רצה רק להטיב את אסתר, ויגד לאסתר המלכה להטיב לה שתמצא חן בעיני המלך שתאמר מעצמה. וכראות אסתר חסד מרדכי שהיה חפץ יותר בטובתה מלהטיב לעצמו, עשתה גם היא חסד, ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי כדי שיטיב לו, כאשר היה באחרונה כי על ידי זה גדל את מרדכי :

Ultimately, it is this loving relationship between Esther and Mordechai that allowed Esther to be persuaded by Mordechai to sacrifice herself for the Jewish people, as she says, "if I am lost than I am lost."

אסתר פרק ד, יג-יז

(יג) ויאמר מרדכי להשיב אל אסתר אל תדמי בנפשך להמלט בית המלך מפל היהודים : (יד) כי אם החרש תחרישי בעת הזאת רוח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר ואת ובית אביך תאבדו ומי יודע אם לעת כזאת הגעת למלכות : (טו) ותאמר אסתר להשיב אל מרדכי : (טז) לך פנוס את כל היהודים הנמצאים בשושן וצומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו שלשת ימים לילה ויום גם אני ונערתי אצום כן ובכן אבוא אל המלך אשר לא כדת וכאשר אבדתי אבדתי :

Sacrificing oneself for the other is the ultimate ethical act. "Should I take the piece of bread from my mouth for the other?! This is the ethical demand *par excellence*" (W. Large, Totality & Infinity Reader's Guide, p. 48).

And indeed, it was Esther's self-sacrifice that was the redemptive act in the story. That is, the Jewish people were saved by Esther's self-sacrifice, and *not* by her saying the information in the name of its originator. Nevertheless, at the core of her act of redemption lies her ethical height of acknowledging the other, initially expressed in her saying the information in the name of its originator and subsequently reaching the point wherein she was willing to sacrifice herself for the other (in this case the Jewish people).

May we all realize the infinite importance of the other, saying things in the name of the originator, and thus be worthy of the Geula Sheleima, BBY.